

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Філологічний факультет
Кафедра філософії та культурології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан філологічного факультету

~~проф. Борис БУНЧУК~~

«12» серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

СУЧАСНА ФІЛОСОФІЯ: АКСІОЛОГІЧНІ, МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА
СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ
обов'язкова

Освітньо-наукова програма: Філософія

Спеціальність: 033 Філософія

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий) доктор філософії

Факультет, на якому здійснюється підготовка фахівців: філологічний

Мова навчання: українська

Чернівці 2024 рік

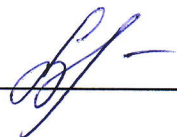
Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасна філософія: аксіологічні, методологічні та соціальні аспекти» складена відповідно до освітньо-наукової програми «Філософія» (спеціальність 033 «Філософія»), затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 6 від 29 червня 2023 року)

Розробник та викладач: *Рупташ Ольга Василівна*, доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософії та культурології

Погоджено з гарантом ОП та затверджено на засіданні кафедри філософії та культурології

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Завідувач кафедри _____

Ольга РУПТАШ

Схвалено методичною радою філологічного факультету

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Голова методичної ради

філологічного факультету _____

Алла АНТОФІЙЧУК

1. Мета і завдання навчальної дисципліни

Як і будь-яка філософська дисципліна, цей курс покликаний розвинути інструменти виявлення, критичного аналізу й аргументації різних, іноді суперечних поглядів щодо шляхів розв'язання проблем у різних царинах життя.

Мета курсу – на матеріалі публікацій провідних сучасних філософів розвинути навички філософування аспірантів шляхом виявлення у текстах філософських проблем, визначення головних ідей щодо їх розв'язання, критичного аналізу засобів їх обґрунтування й доведення, висловлення власних ідей, філософської позиції і побудови системи аргументів і контраргументів.

Об'єкт вивчення – тексти найвідоміших і найвпливовіших філософів наших днів, *предмет вивчення* – висловлені ними ідеї та аргументи, їх роль і вплив на мислення та спосіб життя окремих індивідів і спільнот, форми культурного самовираження, економічної діяльності, державно-політичної організації сучасності та найближчого майбутнього.

Завдання вивчення дисципліни:

- досліджувати проблеми філософії XXI ст., довкола яких розгортаються основні дискусії;
- визначити ціннісні орієнтації, представлені в поглядах провідних сучасних філософів;
- окреслити специфіку методологічних інструментів сучасної філософії;
- виявити основні соціальні проблеми, на розв'язання яких спрямована сучасна філософія.

Місце дисципліни в освітньому процесі. Успішне виконання завдань курсу і досягнення запланованих результатів навчання передбачає наявність попереднього комплексу знань з історії філософії, соціальної філософії, методології філософських досліджень та інших філософських дисциплін.

Результати навчання.

Програмні результати:

РН1. Мати передові концептуальні та методологічні знання з філософії і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з філософії, отримання нових знань та здійснення інновацій.

РН3. Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання основних положень теоретичної і практичної філософії, історії світової та української філософської думки, а також основних напрямів та провідних тенденцій у сучасній світовій філософії.

РН4. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні літературні дані; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого інтелектуального та соціокультурного контекстів.

РН5. Планувати і виконувати теоретичні дослідження з філософії та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного

інструментарію, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

РН6. Глибоко розуміти загальні принципи та методи філософських наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері філософії та у викладацькій практиці.

РН 10. Формулювати експертні рекомендації щодо ідейно-світоглядних, морально-ціннісних, комунікативно-практичних інструментів гуманізації й толерантизації пізнавального процесу і соціокультурних практик.

У результаті вивчення курсу здобувачі вищої освіти повинні знати:

- основні підходи до визначення дефініції «сучасна філософія»;
- предмет, об'єкт і методи дослідження сучасної філософії;
- функції сучасної філософії;
- понятійно-категоріальний апарат сучасної філософії, зокрема значення понять «критика», «фемінізм», «расизм», «інклюзивне суспільство», «справедливість», «глобальний південь», «глобальна північ», «деколонізація», «свідомість», «ілюзія свідомості», «нейромережа», «мораль», «нормативність», «цінності», «смысл», «віртуальний», «цифровий», «освіта», «педагогіка звільнення»;
- засади соціально-культурних змін сучасних суспільств глобальних Півдня та Півночі;
- принципи справедливості;
- основні підходи до розв'язання проблеми свідомості;
- моральні виклики сучасності та можливі запобіжники для їх загострення;
- відмінне і спільне для віртуального та цифрового вимірів.

Вміти:

- аналізувати актуальні проблеми сучасної філософії з урахуванням широкого інтелектуального та соціокультурного контекстів;
- окреслювати специфіку аксіологічних, методологічних і соціальних аспектів сучасної філософії;
- критично аналізувати результати досліджень сучасних філософів у контексті усього комплексу наявних знань щодо досліджуваної проблеми.

2. Теоретичний зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Місце філософії в культурі та сучасній цивілізації

Тема 1. Предмет, об'єкт і методи дослідження сучасної філософії

Розмаїття підходів до типологізації сучасної філософії. Розмежування на аналітичну й континентальну філософії; провідні філософські напрями й школи; домінуюча, парадигмальна й лімінальна, Ad Marginem, філософії; європейська й африканська, латиноамериканська філософії; основні повороти (лінгвістичний, іконічний, онтологічний, медіальний та ін.) (Козинцева, 2021).

Професіоналізація, глобалізація, глокалізація, діджиталізація, спеціалізація, атомізація.

Тема 2. Роль філософії у соціально-культурних змінах (Саллі Хесленгер «Культура і критика», Юрген Габермас «Криза Європейського Союзу: Відповідь»).

Вплив соціалістичних ідей і фрейдистської концепції на формування Франкфуртської школи (Г. Маркузе, Т. Адорно). Соціологічний аналіз та інтерпретація соціальних відносин у суспільстві ХХ століття: тоталітарні ознаки, маніпуляція людьми через ЗМІ, культ споживання, популярна культура, одновимірна людина. Комунікативна філософія (Ю. Габермас, К. Апель): філософська трансцендентальна прагматика, «життєсвіт», комунікація, інтерсуб'єктивність, дискурс, відповідальне суспільство. Структуралізм (Р. Барт, М. Фуко): виявлення реальних структур (знакових систем), що не редукуються до зовнішніх або внутрішніх чинників; універсальний опис культурного й суспільного життя позасвідомої людської дії. Соціальна конструкція (П. Л. Бергер, Т. Лакманн): значення, конотації; ідея, прийнята суспільством через мову та комунікацію як природна. Соціальна реальність, підтримувана соціальними інтеракціями на основі «здорового глузду». Нормативність – об'єктивна реальність.

Тема 3. Філософія фемінізму (Дженіфер Сол «Мова, фемінізм, расизм», Марта Нуссбаум «Кордони справедливості»)

Фемінізм як політичний та інтелектуальний рух. Основні філософські підходи до феміністської філософії (аналітичний, континентальний, психоаналітичний, прагматичний та їхні перетини). Феміністичне втручання у філософію: трансформація традиційних філософських сфер (естетика, етика, історія філософії, метафізика та політична філософія). Феміністичні філософські теми, концепції та питання (які традиційна філософія або пропустила, або недостатньо теоретизувала): автономія, особистість, тіло, стать і гендер, об'єктивізація, клас і робота, сім'я, репродукція, торгівля людьми, секс-бізнес і сексуальність, інвалідність, права людини, справедливість, повага, глобалізація, мультикультуральність, поп-культура, раса та расизм, наука (Stanford Encyclopedia of Philosophy).

Змістовий модуль 2.

Тема 4. Філософія розуму/свідомості (Девід Чалмерс «Як ми можемо розв'язати мета-проблему свідомості?», Деніел Деннетт «Ілюзія користувача свідомості»)

Сучасна аналітична філософія – філософія свідомості (Д. Чалмерс, Д. Деннет, Дж. Серл, Т. Нагель) – вивчення природи свідомості та співвіднесення її з фізичним світом. Чалмерс: легкі й важкі проблеми свідомості. Легкі проблеми повинні бути вирішені когнітивними науками, а важкі стосуються проблеми переходу від фізичного оброблення інформації до явищ суб'єктивного досвіду (кваліа), що не належать до матеріального світу. Чалмерс вважає, що кваліа є в усьому, що містить інформацію. Здійснюючи

переробку інформації, людина формує власну свідомість. Протопанпсихізм: свідомість – фундаментальна властивість світу, будь-що у всесвіті, здатне до переробки інформації, наділене свідомістю.

Деннет: філософія свідомості повинна ґрунтуватися на емпіричних дослідженнях. Науки, що досліджують мозок не підтверджують центру свідомості в ньому. «Картезіанський театр» (гомункулус у мозку людини, що виконує функцію сприйняття внутрішніх переживань та уявлень і визнання існування якого унеможливорює пояснення свідомості). Заперечення існування квалія (властивості чуттєвого досвіду) й феноменальної свідомості. Свідомість як потоки нейронів, що організують мережі й виборюють можливість доступу до мозку, і які керують людиною. Деннет: розуміння свідомості за аналогією зі штучним інтелектом (Козинцева, 2021).

Сім основних типів «конкретних» моделей свідомості, які виходять за межі метафізичних (онтологічних) теорій: теорії вищого порядку, репрезентативні теорії, інтерпретаційні нарративні теорії, когнітивні теорії, нейронні теорії, квантові теорії та нефізичні теорії. Вони не є взаємовиключними. Наприклад, багато когнітивних теорій також пропонують нейронний субстрат для відповідних когнітивних процесів.

Тема 5. Нейрооснова свідомості (Пол і Патриція Черчленд «Філософські, теоретичні та емпіричні праці зі свідомості»)

Нейронні теорії свідомості мають багато форм, хоча більшість стосується «нейронних корелятів свідомості» (NCC). Але для того, щоб бути *недуалістом* чи *нефізикалістом*, потрібно більше, ніж просто співвідношення між нейромережею і свідомістю: принаймні деякі NCC повинні бути основними субстратами свідомості. Нейронна теорія повинна пояснити, чому або як існують відповідні кореляції, і якщо теорія спрямована на фізикалізм, це вимагатиме показати, як базові нейронні субстрати можуть бути ідентичними своїм нейронним корелятам або принаймні реалізувати їх, задовольняючи необхідні ролі або умови (Metzinger 2000).

Деякі з таких теорій базуються на системних особливостях головного мозку високого рівня, а інші зосереджуються на більш конкретних фізіологічних або структурних властивостях із відповідними відмінностями в їхніх передбачувальних і пояснювальних цілях.

Нейронні теорії включають моделі, які звертаються до глобальних інтегрованих полів (Kinsbourne), зв'язування через синхронне коливання (Singer 1999, Crick and Koch 1990), опосередковані NMDA транзиторні нейронні вузли (Flohr 1995), таламічно модульовані моделі коркової активації (Llinas 2001), повторні петлі кори головного мозку (Edelman 1989), механізми порівняння, які беруть участь у безперервних циклах дії-прогнозування-оцінки між фронтальними та середніми ділянками мозку (Gray 1995), інтерпретаційні процеси на основі лівої півкулі (Gazzaniga 1988) та емоційні соматосенсорні гемостатичні процеси розташовані у фронтально-лімбічному нексусі (Damasio 1999) або в періакведуктальному сірому (Panksepp 1998) [див. Stanford Encyclopedia of Philosophy].

Змістовий модуль 3.

Тема 6. Філософія і мораль: виклики сьогодення (Аніта Л.Аллен «Клятва моральної цілісності», Джозеф Рац «Нормативність і Інший»)

Стандарти нормативності та моральні кодекси у сучасному світі. Рациональність і свобода на шляху до блага. Власне благо і благо Іншого: пошуки балансу (Рац). Проблема помилкового вибору: причини та межі (не)втручання.

Мораль у сучасній культурі (релігія, політика, мистецтво тощо). Симбіоз філософії і мистецтва у творчості А. Пайпер: гендерні та расові упередження, моральні імперативи та соціальні договори. «Трансперсональна раціональність» А. Пайпер. Інтерпретація природи та модальності моральних зобов'язань у роботі А. Пайпер «The Probable Trust Registry: Rules of the Game #1-3», основні шляхи інтерпретації цієї концептуальної практики (Аллен).

Тема 7. Філософські виміри цифрового світу (Девід Чалмерс «Віртуальне як цифрове»)

Парадигматичні віртуальні об'єкти та їх структура. Віртуальні об'єкти як структури даних. Не-тотожність цифрових і віртуальних об'єктів. Соціальна природа віртуальних об'єктів (Ладлоу). Сутність структур даних в інформатиці та філософії: точки зближення та віддалення.

Біт як найпростіша структура даних, його «реалізація» як абстрактного об'єкта та складової конкретної системи. Співвідношення структур даних і віртуальних об'єктів. Динамічний зв'язок між структурами даних і обладнанням (Бейсбарт). Можливі реалізатори структур даних. Цифрові та фізичні структури даних: онтологічний аспект. Віртуальний реалізм і віртуальний цифровізм (Чалмерс).

Тема 8. Ціннісно-смісловий контекст сучасної філософії освіти (Лінда Мартін Алкофф «Що б це означало “деколонізувати педагогіку”? : педагогіка звільнення Енріке Дюсселя»)

Деколоніальні та постколоніальні проблеми у сучасній освіті. Подолання «освітніх практик домінування». Впровадження демократичної епістемології, в якій джерело знань розуміється як суспільне, а не технократичне чи елітарне, як одного з базисів філософії звільнення. Деконізація педагогіки через методологічні зрушення: перехід до натуралізованого теоретичного підходу до освіти; перехід від ідеального (деконтекстуалізованого) до не-ідеального (контекстуалізованого) підходу.

Проблема «зустрічі поколінь» в освіті. Дитина (молодь) як Інший. Критика традиційної ролі вчителя як транслятора одностороннього процесу передачі Істини. Практика взаємного слухання як «conditio sine qua non of agare». Вибудовування стосунків між вчителем і учнем як зустрічі між

суб'єктами. Концептуалізація студентів як активних епістемічних агентів. Трансформація сучасної педагогіки у «творче одкровення».

3. Структура дисципліни та розподіл годин за темами (тематичний план)

Назва навчальної дисципліни – Сучасна філософія: аксіологічні, методологічні та соціальні аспекти									
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин			Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	Лекції	Семинари	самостійна робота	
Денна	1	1	3	90	3	16	14	60	Іспит

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	сем	с.р.		л	сем	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Теми занять	Змістовий модуль 1.							
Тема 1. Предмет, об'єкт і методи дослідження сучасної філософії	2	2		2				
Тема 2. Роль філософії у соціально-культурних змінах (Саллі Хесленгер «Культура і критика», Юрген Габермас «Криза Європейського Союзу: Відповідь»)	4	2	2	8				
Тема 3. Філософія фемінізму (Дженіфер Сол «Мова, фемінізм, расизм», Марта Нуссбаум «Кордони справедливості»)	4	2	2	8				
Разом за ЗМ1	10	6	4	18				
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2.							
Тема 4. Філософія розуму/свідомості (Деніел Деннетт «Ілюзія користувача свідомості»; Девід Чалмерс «Як ми можемо розв'язати мета-проблему свідомості?»)	4	2	2	10				
Тема 5. Нейрооснова свідомості (Пол і Патриція Черчленд «Філософські, теоретичні та емпіричні праці зі свідомості»)	4	2	2	8				

Разом за ЗМ 2	8	4	4	18				
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 3.							
Тема 6. Філософія і мораль: виклики сьогодення (Аніта Л.Аллен «Клятва моральної цілісності», Джозеф Рац «Нормативність і Інший»)	4	2	2	8				
Тема 7. Філософські виміри цифрового світу (Девід Чалмерс «Віртуальне як цифрове»)	4	2	2	8				
Тема 8. Ціннісно-смісловий контекст сучасної філософії освіти (Лінда Мартін Алкофф «Що б це означало “деколонізувати педагогіку”? педагогіка звільнення Енріке Дюсселя»)	4	2	2	8				
Разом за ЗМ 3	10	6	6	24				
Усього годин	30	16	14	60				

4. Індивідуальні завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) як вид позааудиторної роботи аспірантів передбачає підготовку матеріалу на тему сучасних філософсько-методологічних аспектів дослідження, доповідається у формі доповіді з презентацією та передбачає відповіді на запитання, участь у діалозі, дискусії.

Мета ІНДЗ – привернути увагу до практичного використання отриманих знань, а також отримати й апробувати перший досвід осмислення методологічної сторони своєї роботи, реагування на зауваження та побажання.

Конкретна тема завдання формується в робочому порядку під час індивідуальних бесід і консультацій, оскільки вона пов'язана з темою дисертаційного дослідження і стосується її філософсько-методологічного підґрунтя в сучасній філософії.

5. Самостійна робота

№ з/п	<i>Критичний аналіз першоджерел</i>	Кількість годин
1	Haslanger S. Culture and Critique	4
2	Habermas, J. The Crisis of the European Union: A Response	4
3	Saul J. Language, Feminism, and Racism	4
4	Nussbaum M. The Feminist Critique of Liberalism	4
5	Chalmers D. How Can We Solve the Meta-Problem of Consciousness	4
6	Chalmers D. Is the Hard Problem of Consciousness	4

	Universal	
7	Dennett D. User-illusion	4
8	Dennett D. Free Will as an Achievement	4
9	Churchland, P. M. & Churchland, P. S. Recent work on consciousness: Philosophical, theoretical, and empirical	4
10	Allen A. Vowing Moral integrity	4
11	Raz Joseph. Normativity and the Other	4
12	Chalmers D. The Virtual and the Real	4
13	Chalmers D. The Virtual as the Digital	4
14	Alcoff L. Decolonize Pedagogy. Dussel	4
15	Chikarkova M. Philosophy in the digital epoch: potential development and challenges	4
	Разом	60

6. Методи навчання

Навчальний процес аспірантів організований, переважно, у формі *навчальних подій*, які поєднують в собі елементи лекції, семінару і практичного заняття, а не класичного розподілу на окремі види занять.

Використовуються такі методи навчання: пояснювально-ілюстративні (розповідь, наведення прикладів, пояснення), проблемного викладу (постановка проблеми, навчальна дискусія), частково-пошукові (аналіз та обговорення філософських текстів, використаних методів дослідження, релевантної інформації; збір і аналіз додаткової інформації; порівняння, аргументація, синтез отриманих знань, формулювання висновків).

Провідними постають активні та інтерактивні методи навчання: критичний аналіз першоджерел, формулювання ключових, дискусійних питань, діалоги та обговорення.

7. Методи контролю

Поточне оцінювання: усна відповідь і/або письмова робота здобувача вищої освіти.

Засоби оцінювання:

- теоретичні питання;
- практичні завдання;
- аргументовані роздуми;
- створення інфографіки, інтелект-карти та словникової статті на задану тему;
- презентація на задану тему.

Підсумкова форма контролю: усний іспит, який передбачає відповіді на теоретичні запитання – ≤40 балів з додаванням балів за перелічені види роботи ≤100.

8. Розподіл балів, які отримують аспіранти

Бали за контрольні роботи та індивідуальні (практичні) завдання			Екзамен	Сума
Змістовий модуль 1.	Змістовий модуль 2.	Змістовий модуль 3.		

T 1-3	T 4-5	T 6-8	40	100
20	20	20		

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів.

Загальна оцінка знань і вмінь аспірантки/аспіранта виставляється за суму балів за змістові та підсумковий модуль і не може перевищувати 100 балів.

Шкала та критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни на екзамені (підсумковому контролі)

Усна відповідь аспірантки/аспіранта на екзамені оцінюється за такою шкалою:

31-40 балів – високий (творчий) рівень навчальних досягнень аспірантки/аспіранта характеризується обізнаністю у головних філософських напрямках, школах, проблемах сучасної філософії; засвоєнням не лише основної проблематики та термінології сучасної філософії, а й розумінням її ширших зв'язків з сучасними науковими теоріями та практикою, суспільством, культурою; аспірантка/аспірант володіє всебічними, узагальненими, системними й глибокими знаннями з предмету, здатна/ий використовувати їх у нестандартних ситуаціях, виявляє філософський підхід і творчі здібності; аспірантка/аспірант вміє визначати та виокремлювати ціннісні й методологічні відмінності сучасної філософії від інших періодів історії філософії, порівнювати філософсько-методологічні підходи до аналізу аксіологічних, епістемологічних і соціальних проблем, виявляти їхні переваги й недоліки; відповідає упевнено, не прив'язана/ий до записів; відповіді на питання вичерпні, вирізняються повнотою і точністю використаних термінів, матеріал викладається послідовно й логічно; аспірантка/аспірант вичерпно відповідає на додаткові запитання викладача/ки. (Викладач/ка має право поставити до трьох питань за змістом навчальної програми дисципліни, а не лише за темою питань, сформульованих у білеті).

20-30 балів – достатній (конструктивно-варіативний) рівень навчальних досягнень характеризується знанням суттєвих ознак понять і категорій, аспірантка/аспірант вільно оперує ними, тобто відтворює стандартний перелік відомостей про філософські проблеми сучасності, відомі підходи й школи, однак їхнє розуміння не пов'язане з історією філософії, ширшими зв'язками з соціальними та культурними практиками; знання не узагальнені, аспірантка/аспірант не вміє переносити їх і використовувати в інших ситуаціях, при цьому виявляє досить повні знання матеріалу, не припускається у відповідях суттєвих неточностей, опрацювала/в першоджерела, основну літературу, рекомендовану навчальною програмою, іноді послуговується попередніми записами, дає повні відповіді на додаткові запитання викладача/ки.

10-19 балів – середній (репродуктивний) рівень навчальних досягнень: аспірантка/аспірант знає основні ознаки поняття чи категорії, здатна/ий відтворити основні відомості про філософські проблеми сучасності, персоналії, філософсько-методологічні, аксіологічні підходи до розв'язання цих проблем, виявляє знання та вміння, достатні для подальшого навчання й наукової роботи;

увага аспірантки/аспіранта прикута до записів, зроблених під час підготовки до усної відповіді; аспірантка/аспірант припускається помилок, відповіді не повністю розкривають зміст висвітлюваних проблем та шляхи їхнього розв'язання; відповідає на додаткові поставлені запитання з помилками, однак спроможна/ий за допомогою екзаменатора/ки виправити їх.

1-9 балів – низький (рецептивно-продуктивний) рівень навчальних досягнень характеризується дифузно-розсіяним уявленнями про категорії та поняття, на основі яких аспірантка/аспірант відрізняє їх від інших; аспірантка/аспірант відповідає, читаючи зроблені під час підготовки до усної відповіді записи, без допомоги яких у матеріалі орієнтується слабо, допускає принципові помилки; відповідає на додаткові поставлені запитання тільки за допомогою підказок екзаменатора/ки, відповіді не розкривають сутність проблем, сформульованих у питаннях.

0 балів – аспірантка/аспірант не розкриває сутність проблем, сформульованих у білеті, або торкається питань поверхово чи фрагментарно, не розкриваючи їх змістовно. На додаткові запитання викладачів відповісти не може.

Загальна оцінка знань і вмінь аспірантки/аспіранта виставляється за суму балів за змістові модулі та підсумковий контроль і не може перевищувати 100 балів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90 – 100	A	відмінно
80-89	B	добре
70-79	C	
60-69	D	
50-59	E	задовільно
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. Методичне забезпечення

Опорні конспекти лекцій з курсу, опорні статті для аналізу та обговорення, навчальні завдання, перелік питань до екзамену, критерії оцінювання знань і результатів навчання розміщені на платформі Електронного навчання MOODLE.

10. Рекомендована література та інформаційні ресурси

1. Бодрійяр Ж. Симулякри і симуляції. Київ: В-во Соломії Павличко «Основи», 2004. 118 с.

2. Воронкова В. Г. Філософія цифрової людини і цифрового суспільства: теорія і практика: [монографія]. Запоріжжя: ВД «Гельветика», 2022. 460 с.
3. Почепцов Г. Г. Від покемонів до гібридних війн: нові комунікативні технології XXI століття. Київ: Києво-Могилянська академія, 2017. 257 с.
4. Рупташ О. В. Поняття смислу в гуманітарнонауковій парадигмі знання [Текст] : монографія. Чернівці : ЧНУ, 2015. 334 с.
5. Станіславів Р.М. Категорія справедливості в розрізі феміністичного підходу Марти Нуссбаум. URL: https://www.nor-ijournal.com/wp-content/uploads/2021/11/NJD_72_2-53-54.pdf
6. Сучасна філософія: основні розділи, поняття, проблеми, ідеї: Навчальний посібник / А. І. Бойко, І. П. Гудима, О. В. Кулешов, Т. О. Дроздова, В. С. Даценко, О. М. Кожем'якіна. [За ред. О. В. Кулешова]. Черкаси: ФОП Гордієнко Є. І., 2017. 154 с.
7. Сучасна філософія : конспект лекцій / укладач Т. О. Козинцева. Суми : Сумський державний університет, 2021. 73 с. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/85916/1/Kozyntseva_philosophy.pdf;jsessionid=CD50F1543C52B2DA45952A65D85DCAB0
8. Чікарькова М. Антропоцентричний аспект гуманізму як методологічна проблема // Людинознавчі студії: [зб. наук. пр.]. Дрогобич: Науково-видавничий центр ДДПУ ім. І. Франка, 2010. С. 16–27.
9. Чікарькова М. Дискусійність поняття «духовна культура» в сучасних українських наукових студіях // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. 2016. № 3 (12). С. 234-242. Фаховий.
10. Шпарага, Ольга. Само- та взаємоповага: по той бік абстрактності та соціального приниження. УКРАЇНА МОДЕРНА Число 26. Темат. випуск.
11. Alcoff, Martin Linda (2016). What Would it Mean to Decolonize Pedagogy?: Enrique Dussel's Pedagogics of Liberation. Philosophy of Education 72:19-31. URL : https://www.philofed.org/_files/ugd/803b74_f1714f53321a4cd28e8e2b481aa3c180.pdf
12. Alcoff, Martin Linda (2020). Feminism, Speaking for Others, and the Role of the Philosopher. Stance 9 (1):85-105.
13. Allen, Anita L. (2023). Vowing Moral Integrity: Adrian Piper's Probable Trust Registry. European Journal of Analytic Philosophy 19 (1):2-28. URL: <https://doaj.org/article/c47e159a0e4f491591ed995b95564855>
14. Becker, C., & Saul, J. (2023). Language, Feminism, and Racism: A Meeting with Jennifer Saul, PhD. Stance: An International Undergraduate Philosophy Journal, 16(1), 98–117. <https://doi.org/10.33043/S.16.1.98117>
15. Chalmers, David J. (2019). The Virtual as the Digital. Disputatio 11 (55):453-486. <https://consc.net/papers/virtualdigital.pdf>
16. Chalmers, David (2020). Debunking Arguments for Illusionism about Consciousness. Journal of Consciousness Studies 27 (5-6):258-281. <https://consc.net/papers/debunking.pdf>

17. Chalmers, David (2020). How Can We Solve the Meta-Problem of Consciousness? *Journal of Consciousness Studies* 27 (5-6):201-226. <https://consc.net/papers/solving.pdf>
18. Chalmers, David (2020). Is the Hard Problem of Consciousness Universal? *Journal of Consciousness Studies* 27 (5-6):227-257. <https://consc.net/papers/universal.pdf>
19. Chikarkova M. Philosophy in the digital epoch: potential development and challenges // *Схід*. 2019. № 1 (159). С. 68-71.
20. Churchland, Paul M. & Churchland, Patricia S. (2003). Recent work on consciousness: Philosophical, theoretical, and empirical. In Naoyuki Osaka (ed.), *Neural Basis of Consciousness*. Amsterdam: John Benjamins. pp. 49-123.
21. Dennett, Daniel C. (2019). Will AI Achieve Consciousness? Wrong Question. *Wired* 1 (19.02.2019). URL: <https://philpapers.org/archive/DENWAA.pdf>
22. Dennett, Daniel C. (2021). The User-Illusion of Consciousness. *Journal of Consciousness Studies* 28 (11-12):167-177. DOI: 10.53765/20512201.28.11.167
23. Dennett, Daniel. Free will as an Achievement. URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1klTRWrRO-JgiaLrshnQBPNQ7v9C14ibf>
24. Filyanina, Nelya. Olga Ruptash, Viktoriia Chitishvili, Olga Rudenko, Valentyna Sinelnikova. Problems of Humanitarian Discourse in Modern Philosophies. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. Volume 11, Issue 2, Special Issue XXII, 2021, 143-148. <http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110222/PDF/110222.pdf>
25. Haslanger, Sally (2021). Reproducing Social Hierarchy. *Philosophy of Education* 77 (2):185-222. URL : https://www.philofed.org/_files/ugd/803b74_4f85f07c6fa04c28863eea591d2d6509.pdf?index=true
26. Karnouskos S. Artificial Intelligence in Digital Media: The Era of Deepfakes // *IEEE Transactions on Technology and Society*. 2020. № 1(3). P. 138 – 147.
27. McAfee, Noëlle, Ann Garry, Anita Superson, Heidi Grasswick, and Serene Khader, "Feminist Philosophy", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2023 Edition), Edward N. Zalta & Uri Nodelman (eds.), URL : <https://plato.stanford.edu/archives/fall2023/entries/feminist-philosophy/>
28. Nussbaum, Martha C. (ed.) (2006). *Frontiers of justice: disability, nationality, species membership*. Belknap Press.
29. Nussbaum, Martha C., *The Feminist Critique of Liberalism* (the text of The Lindley Lecture for 1997, given by Martha C. Nussbaum). URL: <https://kuscholarworks.ku.edu/bitstream/handle/1808/12410/The%20Feminist%20Critique%20of%20Liberalism-1997.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
30. Saul, Jennifer (2018). (How) Should We Tell Implicit Bias Stories? *Disputatio* 10 (50):217-244. <https://sciendo.com/article/10.2478/disp-2018-0014>

31. Van Gulick, Robert, "Consciousness", The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2022 Edition), Edward N. Zalta & Uri Nodelman (eds.), URL : <https://plato.stanford.edu/archives/win2022/entries/consciousness/>
32. Walker, Margaret Urban (forthcoming). Review of Martha Nussbaum, *Frontiers of Justice: Disability, Nationality, Species Membership*. *Ethics*. https://epublications.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1146&context=phil_fac